

Aleg. 94.

Sprawozdanie

Wydziału krajowego w przedmiocie projektu założenia publicznych składów zbożowych.

Wysoki Sejmie!

Wiadomość o pierwszych krokach, jakie poczynił Wydział krajowy w celu wykonania uchwał Wysokiego Sejmu z dnia 23. Stycznia 1886., dotyczących się projektu założenia publicznych składów zbożowych, mieści się w sprawozdaniu z czynności Wydziału krajowego z dnia 2. Listopada 1886. L. 64.761 (str. 28).

Dalsze rokowania w tej sprawie dotąd zamierzonego celu nie osiągnęły, lecz dostarczyły cennego materiału do wyjaśnienia sprawy, mianowicie przez eleborat, w którym na podstawie studyów nad istniejącymi już domami składowymi miasta Wiednia, banku „Union“ we Wiedniu, miasta Feldkirch i Bregenz, Tyrolskiego funduszu krajowego w Innsbrucku i miasta Budapesztu, określono i obliczono tak rozmiary i sposób urządzenia, jako też koszty postawienia składów na zboże i spirytus we Lwowie. Z tego powodu Wydział krajowy uzupełniając wiadomość podaną w sprawozdaniu z swych czynności, ma zaszczyt zdać sprawę z dotychczasowego przebiegu rzeczonych rokowań.

Przedewszystkiem wypada nadmienić, że komitet c. k. Towarzystwa rolniczego krakowskiego w odpowiedzi na wezwanie Wydziału krajowego z dnia 18. Czerwca 1886. L. 23.477 wskazał pismem z dnia 20. Listopada 1886. L. 232 Towarzystwo wzajemnego kredytu w Krakowie jako instytucję, w której ręku przedsiębiorstwo składów zbożowych miałyby zapewnione powodzenie, i które w przedmiocie tego przedsiębiorstwa chętnie z Wydziałem krajowym zawiąże rokowania. W skutek relacji powyższej Wydział krajowy zapytał pismem z dnia 26. Listopada 1886. L. 69.425 Dyrekcję Towarzystwa wzajemnego kredytu, czyby, ewentualnie pod jakimi warunkami, Towarzystwo było skłonnem założyć i utrzymywać publiczne składki zbożowe.

Odpowiedź zaś na zapytanie Wydziału krajowego nadeszła w załączonem piśmie z dnia 7. Grudnia 1886. L. 13.066, w którym Dyrekcja doniosła, że Towarzystwo wzajemnego kredytu nie mogłoby wziąć na siebie przedsiębiorstwa składów zbożowych, zarazem jednak zaproponowała utworzenie dla tego przedsiębiorstwa osobnego stowarzyszenia, któreby się opierało o Towarzystwo wzajemnego kredytu i któremby kraj swoim kosztem postawione lub nabyte składki zbożowe na podstawie odpowiedniej umowy oddał do użytku.

Bank rolniczy, z którym Wydział krajowy zawiązał był rokowania w tej samej sprawie, pismem z dnia 8. Września 1886. L. 51.386 przedłożył propozycje swe załączonem sprawozdaniem z dnia 31. Grudnia b. r.

Według dołączonego do sprawozdania planu i kosztorysu (złożone w kancelaryi sejmowej) opartego na bardzo szczegółowych studyach, które dla Banku rolniczego przeprowadził p. Alfred Elsner, inspektor c. k. uprzyw. kolei Karola Ludwika, wyniosłyby koszta postawienia składów zbożowych na 500 wagonów (5.000 ton) zboża 231.110 zł. a. w., a koszta postawienia rezerwoarów na 5.000 hektolitrów spirytusu 29.400 zł. a. w.; jedno i drugie przeto razem 260.510 zł. a. w., oprócz wydatków na urządzenie i przyrządy potrzebne do czyszczenia, sortowania i sztucznej wentylacji.

Przypuszczalne zaś dochody i wydatki przedsiębiorstwa obliczyła Dyrekcya Banku rolniczego jak następuje:

A. Dochody minimalne:

I. Składy zbożowe:

1. Za 1.000 wagonów (10.000 ton) licząc po 1/2 centa od 100 klg. na tydzień, czyli 2 zł. od 100 cnt. metr. na miesiąc	24.000 zł.	
2. Za 1.000 wagonów zysk na kosztach manipulacji po 6 1/2 ct. od 100 klg.	6.500 „	
3. Wypisanie 1.000 warrantów po 30 ct.	300 „	
4. Zysk z asekuracyi 1/2 0/0 od 600.000 zł.	3.000 „	33.800 zł.

II. Rezerwoar spirytusu za 5.000 hektolitrów po 2 ct. na tydzień.,

8 ct. na miesiąc, 96 ct. na rok od hektolitra	4.800 „
Razem	<u>38.600 zł.</u>

B. Wydatki:

1. Administracya magazynów	21.500 zł.
2. 5 0/0 od kapitału zakładowego 260.000 zł.	13.000 „
Razem	<u>34.500 „</u>

Zysk wynosiłby zatem 4.100 zł.,

z których jednak jeszcze pokryćby wypadało podatki, tudzież wydatki na umorzenie kosztów budowli i urządzeń.

Na podstawie obliczeń powyższych, sformułowała Dyrekcya Banku rolniczego następującą propozycję:

1. „Kraj buduje składy publiczne i rezerwoary na spirytus wedle przedłożonych planów na 5.000 ton i 5.000 hektolitrów spirytusu i staje się właścicielem tychże składów.
2. Kraj oddaje zarząd wyżej wymienionych składów zbożowych i rezerwoarów spirytusu Bankowi rolniczemu we Lwowie pod warunkami:
 - a) Bank rolniczy bierze na siebie obowiązek prowadzenia prawidłowego i umiejętnego tych składów;
 - b) Bank rolniczy za podstawę obliczeń składowego przyjmuje taryfę ile możności najniższą celem umożliwienia największego ruchu handlowego w kraju;
 - c) jako wynagrodzenie żąda połowę czystego zysku;
 - d) wszelki niedobór wykazany rocznym bilansem gwarantuje kraj;
 - e) celem kontrolowania biegu interesu składów publicznych i rezerwoarów spirytusu, ma Wydział krajowy prawo dać ze swej strony delegata jako członka do Rady nadzorczej w sprawach składów publicznych“.

Nadto zaś oświadczyła Dyrekcyja, że „gdyby kraj wnioski powyżej podane uważał za nienadające się do przyjęcia, w takim razie utworzenie instytucyi składów zbożowych we Lwowie byłoby tylko natenczas możliwem, jeżeliby kraj wspólnie z gminą miasta Lwowa przedsiębiorstwo składów zbożowych roczną subwencyą w wysokości co najmniej 15.000 zł. i przez przeciąg co najmniej lat 30 wspierać się zobowiązał“.

Z oświadczenia co dopiero przytoczonego zdaje się wynikać, że w danym razie i Bank rolniczy zgodziłby się na podaną alternatywę. Wydział krajowy jednak nie może przemawiać ani za przyjęciem właściwej propozycyi tego Banku, ani za uwzględnieniem alternatywy i dlatego poprzestaje na wniosku, aby Wysoki Sejm raczył uchwalić:

„Sejm przyjmuje do wiadomości sprawozdanie Wydziału krajowego z d. 4. Stycznia 1887. l. 76.811/86. o przebiegu dotychczasowym rokowań w przedmiocie projektu założenia publicznych składów zbożowych“.

Lwów dnia 4. Stycznia 1887.

**Z Rady Wydziału krajowego Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem
Księstwem Krakowskiem.**

Marszałek krajowy:

Jan Tarnowski w. r.

Sprawozdawca:

Dr. Józef Wereszczyński w. r.

Członek Wydziału krajowego.

Alegat 1. do sprawozdania Wydziału krajowego L. 76.811 ex 1887.

O d p i s

sprawozdania Towarzystwa wzajemnego kredytu w Krakowie z dnia 7. Grudnia 1886 do L. 13.066.

W odpowiedzi na szacowną odezwę Wysokiego Wydziału krajowego z dnia 26. Listopada 1886 l. 69.425, którą to odezwą Wysoki Wydział krajowy zapytuje Dyrekcyę Towarzystwa wzajemnego kredytu, czyby Towarzystwo wzajemnego kredytu nie zechciało założyć i utrzymywać publicznych składów zbożowych, podpisana Dyrekcyja uważa za obowiązek przedstawić sytuację a zarazem trudności, które przy przyjęciu tego interesu przez Towarzystwo wzajemnego kredytu nasuwają się.

Zakres Towarzystwa wzajemnego kredytu ogranicza się według §. 2. statutu tegoż Towarzystwa do udzielania pożyczek swoim członkom, którzy muszą być równocześnie i członkami Towarzystwa wzajemnych ubezpieczeń, na weksle lub za pomocą otwartego rachunku bieżącego na podstawie złożonych papierów wartościowych.

Inne postanowienie tego §. orzeka, że wszystkie rozporządzalne fundusze użyte będą na ten cel.

Postanowienie, że Towarzystwo wzajemnego kredytu tylko swoim Członkom kredytu udzielać będzie jest zasadnicze i nie może uleść zmianie, bo ono stanowi podstawę stowarzyszenia i jest prawem o stowarzyszeniach z dnia 13. Kwietnia 1873 ugruntowane. Z tego wynika, że ustrój Towarzystwa wzajemnego kredytu, jeżeli zakres działania publicznych składów zbożowych nie miałyby być ograniczony na Członków wzajemnego kredytu, przejęcia i prowadzenia tego interesu Dyrekcyi Towarzystwa wzajemnego kredytu nie dozwala.

Gdy atoli sprawa publicznych magazynów ze wszelkimi atrybucjami głównie dotyczy większych właścicieli ziemskich, a Towarzystwo wzajemnego kredytu w §. 2. statutu zaznacza niejako, iż celem Towarzystwa jest dostarczanie kredytu Członkom szczególnie trudniącym się rolnictwem, Dyrekcyja Towarzystwa wzajemnego kredytu gotową by była i w tym kierunku oddawać usługi Członkom swoim. Mając wszelako przekonanie, że w interesie publicznych magazynów ograniczenie zakresu działania na Członków Towarzystwa wzajemnego kredytu niekorzystnieby oddziaływać musiało, podpisana Dyrekcyja ośmiela się zwrócić uwagę na to, że może dałoby się utworzyć osobne Stowarzyszenie dla tego przedsiębiorstwa na podstawie ustawy o stowarzyszeniach z dnia 13. Kwietnia 1873. W tym razie Dyrekcyja wzajemnego kredytu, która jest oraz i Dyrekcyją Towarzystwa wzajemnych ubezpieczeń, gotową byłaby zająć się organizacją i za poprzednim przyzwoleniem swojej Rady nadzorczej przyjąć zarząd tego Stowarzyszenia.

W końcu ośmielamy się zdanie nasze wypowiedzieć, że urządzenie składów publicznych bez dogodnych a bezpiecznych magazynów nie dałoby się przeprowadzić, a nowo zorganizowane Stowarzyszenie nie mogłoby na to odpowiednich funduszków zebrać, tem więcej, że magazyny takie już na pierwszy początek musiałyby być we Lwowie i Krakowie urządzone. Tę trudność mógłby tylko Wysoki Sejm uchylić, gdyby upoważnić zechciał Wysoki Wydział krajowy do nabycia lub wybudowania odpowiednich magazynów na rzecz kraju i takowe Towarzystwu magazynów publicznych, pod warunkami temu interesowi przystępnymi na podstawie odpowiednich umów do dyspozycji oddał.

Na ostatek uważamy sobie za obowiązek i to zaznaczyć, że oparcie bezpośrednio takiej nowej instytucji o Towarzystwo wzajemnego kredytu, pośrednio zaś i o Towarzystwo wzajemnych ubezpieczeń nadałoby od razu pewną siłę, jaką w ogóle zespolenie nowej instytucji ze znanymi, zasobnymi i reputowanymi Instytucjami dawać musi.

D. j. w.

O d p i s

sprawozdania Banku rolniczego we Lwowie z dnia 31. Grudnia 1886.

Odezwą z dnia 8. Września b. r. do l. 51.386 zażądał Wysoki Wydział od Banku rolniczego przedłożenia warunków, pod jakimi Bank rzeczony byłby skłonny otworzyć i utrzymywać publiczne składy zbożowe i towarowe we Lwowie.

Aby warunki przez Dyrekcyę Banku rolniczego podane pod każdym względem miały uzasadnioną podstawę, zbierała Dyrekcyja potrzebne materyały, badała dokładnie najnowsze urządzenia składów publicznych miasta Wiednia „Union-Bank“, Bregenz, Feldkirchen, Insbrucku i Buda-Pesztu, a idąc z postępem czasu i licząc się z lokalnymi stosunkami, jakie urządzenie składów byłoby najodpowiedniejsze, jest w posiadaniu elaboratu, który obliczony na objętość 500 wagonów i 5.000 hektl. spirytusu wykazuje koszta jak następuje:

Składy takie kosztowałyby na 500 wagonów z całym urządzeniem potrzebnych maszyn, torów i zwrotnic zł. 231.110. — Rezerwoary zaś spirytusu na 5.000 hktl. z odpowiednim urządzeniem 29.400 zł. razem przeto 260.510 zł. w. a., nielicząc w to urządzeń do czyszczenia, sortowania sztucznej wentylacyi potrzebnych przyrządów.

Łatwość manipulacyi magazynowej pod każdym względem, która przy podobnych magazynach ma największą doniosłość, gdyż umożliwia prowadzić ścisłą kontrolę z oszczędzeniem czasu i pracy, zezwala posługiwać się o ile możności niską taryfą składowego i robocizny magazynowej, ze względu więc tego zaprojektowane magazyny odpowiadają zupełnym wymogom, a w tej konstrukcyi budowane mogą się niewątpliwie stać użytecznymi całemu krajowi.

Co do miejsca, gdzieby te składy stanąć miały, jest Dyrekcyja Banku rolniczego w korespondencyi tak z Dyrekcyją kolei czerniowieckiej jak i Karola Ludwika, a jakkolwiek tak jedna jak i druga przyrzekła najgorętsze poparcie i poczynienie wszelkich możliwych ułatwień, to do dziś jesteśmy bez odpowiedzi.

Biorąc jednak pod rozwagę miejsca proponowane, uważać należy miejsce przez Dyrekcyę kolei Karola Ludwika wskazane, jako pod każdym względem najodpowiedniejsze, które to miejsce w drodze dzierżawy do końca koncesyi kolei Karola Ludwika jest nam proponowane, warunki jednak bliżej określone nie są nam jeszcze znane.

Potrzebne reekspedycye, refakeye etc., jakie podobne składy wszędzie posiadają, nie podlega wątpliwości, że i lwowskie mieć będą. Jakkolwiek statystyczne daty wszystkich dziś istniejących składów wskazują ciągły rozwój i niemal wszędzie gdzie istnieją, okazuje się potrzeba dobudowania i powiększenia tychże, chociaż i Lwów może dać również wszelką pewność, że i tutaj składy te przy odpowiednim założeniu, sumiennem i umiejętnem kierownictwie, staną się ogólną potrzebą, proponuje dyrekcyja Banku rolniczego wybudowanie na razie składów publicznych i rezerwoarów spirytusowych w rozmiarach na 5.000 ton i 5.000 hektolitrów spirytusu, jednak w ten sposób budowanych, by każdej chwili kiedy okaże się potrzeba powiększenia, mogły być w odpowiednie rozmiary rozszerzone.

Obliczenie tak maksymalnych kosztów administracyi rocznej podobnych magazynów, jak i obliczenie minimalnego obrotu magazynowego, jest nadzwyczaj trudne i tylko w przy-

bliżeniu możebne, gdyż niepodobna przewidzieć, o ile takie składy w pierwszych latach będą zatrudnione.

Biorąc pod rozwagę tę okoliczność magazynowości najważniejszą, że magazyn wtenczas najwięcej wykazuje zysku, gdy zboże bardzo krótko w magazynach się zatrzymuje, a ciągły przyływ nowego towaru uzupełnia miejsca opróżnione, co najczęściej się dzieje w chwilach eksportu, o tyle z drugiej strony są ujmą dochodów chwile zastoju handlowego, jeżeli zboże lub towar ten sam leży długo — rotacya ciągła towarów nietylko daje znacznie większy zysk ze składowego, ale nadto daje ustawicznie do czynienia przyrządom magazynowym, które także dochód magazynu stanowią. W dochodach magazynowych niemałą różnicę czyni jakość towaru, gdyż zboże nie dość suche i łatwo pleśni podpadające, które musi być sypane, jakkolwiek podobny towar podlega wyższej opłacie składowego, to w stosunku do objętości miejsca, jakiego potrzebuje, znacznie mniejszy rachunek daje, jak towar pakowany. Jedynym rachunkiem w podobnym wypadku jest zysk w manipulacji, która także nadużyta być nie może.

Bank rolniczy, który od dwóch lat dzierżawi od Dyrekcyi kolei Karola Ludwika mały magazyn mieszczący w sobie najwięcej 180 ton czyli 18 wagonów, a którego głównie tylko dla zestawienia i regalizowania pomniejszych partyj używa, wykazuje rocznie obrotu do 200 wagonów, więcej zatem jak dziesięciorazowa rotacya. Zapatrując się jednak przy dziś projektowanych składach publicznych bardzo pesymistycznie, bierzemy za podstawę do obliczenia minimalnego obrotu i dochodu tylko podwójny rachunek. Dochód minimalny magazynu obejmującego 5.000 ton i 5.000 hektolitrów przy obrocie całorocznym:

1.000 wagonów (10.000 ton) licząc $\frac{1}{2}$ ct. za 100 klg. na tydzień,		
czyli 2 zł. od 100 ent. metrycznych na miesiąc	.	24.000 zł.
1.000 wagonów zysk na kosztach manipulacji po $6\frac{1}{2}$ ct. na 100 klg.	.	6.500 "
wypisanie 1.000 warrantów po 30 ct.	.	300 "
zysk z asekuracji $\frac{1}{2}\%$ od 600.000 zł.	.	3.000 "
rezerwoar spirytusu 5.000 hektolitrów	2 ct. na tydzień pr. hktlitr.	
	8 " " miesiąc " "	
	96 " " rok " "	4.800 "
Dochód minimalny całych magazynów	.	38.600 zł.
Administracya całych magazynów	.	21.500 zł.
5% od kapitału 260.000 zł.	.	13.000 "
		<u>34.500 "</u>
	Zysk	4.100 zł.

prócz podatków, amortyzacyi budynków, urządzeń i gruntu.

Wykazawszy więc stosunek możebnych zysków i strat przy bardzo niewielkim obrocie, daje rachunek wszelkie prawdopodobieństwo, że niedoboru przypuszczać trudno, a przy fachowej, prawidłowej i starannej opiece tych magazynów można być pewnym, że strat nie będzie, stawia więc Bank rolniczy następujące propozycye:

1. Kraj buduje składy publiczne i rezerwoary na spirytus wedle przedłożonych planów na 5.000 ton i 5.000 hektolitrów spirytusu i staje się właścicielem tych składów.

2. Kraj oddaje zarząd wyżej wymienionych składów zbożowych i rezerwoarów spirytusu Bankowi rolniczemu we Lwowie pod warunkami:

- Bank rolniczy bierze na siebie obowiązek prowadzenia prawidłowego i umiejętnego tych składów,
- Bank rolniczy za podstawę obliczeń składowego przyjmuje taryfę ile możliwości najniższą celem umożliwienia największego ruchu handlowego w kraju,
- jako wynagrodzenie żąda połowę czystego zysku,
- wszelki niedobór wykazany rocznym bilansem gwarantuje kraj,

e) celem kontrolowania biegu interesu składów publicznych i rezerwoarów spirytusu ma Wydział krajowy prawo dać ze swej strony delegata jako członka do Rady nadzorczej w sprawach składów publicznych.

Gdyby kraj wnioski powyżej podane uważał za nienadające się do przyjęcia, w takim razie utworzenie instytucji składów zbożowych we Lwowie byłoby tylko natenczas możliwem, jeżeliby kraj wspólnie z gminą miasta Lwowa przedsiębiorstwo składów zbożowych roczną subwencją w wysokości co najmniej 15.000 zł. i przez przeciąg co najmniej lat 30 wspierać się zobowiązał.

Dla dokładnego wyjaśnienia całej sprawy mamy zaszczyt przedłożyć zarazem Wys. Wydziałowi załączony tu ./. elaborat p. inżyniera Elsnera, który z polecenia naszego zwiedził składy zbożowe miasta Wiednia, Union-Banku wiedeńskiego, miast Feldkirchen i Bregencyi, Wydziału krajowego w Insbrucku i miasta Buda-Pesztu, i podaje szczegółowy ich opis w niniejszem sprawozdaniu wraz z wykończonym planem takichże składów we Lwowie.

U nas, gdzie przemysł i handel nie kwitną tak, jak za granicą, a przeto nie posiadamy miast tak zamożnych jak tamte, nie można wymagać, aby miasta nasze zakładały własnym kosztem publiczne składy; nie pozostaje więc jak tylko, aby Wysoki Wydział na wzór Wydziału krajowego w Insbrucku poparł wprowadzenie w życie tej ważnej instytucji funduszami krajowemi z zawezwaniem do współdziałania gminy miasta Lwowa, co tem łatwiej da się uskuteczyć, ile że Bank rolniczy w myśl powyżej wyłuszczonej propozycji, gotów jest przyłożyć rękę do tego wielce dla kraju pożytecznego dzieła i być pomocnym Wysokiemu Wydziałowi w dokonaniu tegoż.

D. j. w.